

3. Статистичний щорічник Львівської області за 2006 рік. Ч. II. – Львів: Гол. упр. статист. у Львівській обл., 2007.
4. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
5. Шевченко В.О., Гуцуляк В.М., Нечипоренко Г.Л. та ін. Загальна медична географія світу. – К., 1998. – 178 с.
6. Шевчук Л.Т. Основи медичної географії. – Львів, 1997. – 168 с.

КУХТА В.С.

КАЛГАНОВМІСНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ГІГІЄНИЧНОГО ДОГЛЯДУ ПОРОЖНИНИ РОТА

Стаття присвячена калгановмісним засобам оральної гігієни.

Статья посвящена калганосодержащим средствам оральной гигиены.

The article presents oral hygienic medications based on Tormentilla erecta.

Практика народної медицини має великий досвід використання цілющих властивостей кореневища перстача прямостоячого (2). Медична та фармацевтична наука довели його ефективність у лікуванні численних недугів і вводить до арсеналу наукової медицини (1,3).

Перстач прямостоячий – Potentilla (Tormentilla) erecta або калган відомий в Україні і як "Козацький женьшень". Його кореневище використовують для виготовлення водних напарів або алкогольних настоянок. Використовується як протизапальний, в'яжучий, кровозупинний, знеболюючий та імунорегуючий засіб. Відомі також спроби використання при лікуванні ран соку рослини, порошку висушеного кореневища для абразивної та відбілюючої емаль зубів діт. Здавна широко вживається як засіб полоскання порожнини рота при травмах і запальних процесах, рідше як зубний порошок з подрібненого або спаленого кореневища. Вченими в результаті наукового вивчення специфічної дії калгану створені нові лікарські препарати на його основі, в т.ч. для гігієнічно-лікувального догляду за порожниною рота особливо у хворих з патологією пародонта (4).

Вундехіл, мазь. В її склад входять: кореневища калгану, настойка софори японської, трава деревію, прополіс, рослинна олія, нутряний жир, бджолиний віск, ланолін, каріофілен. Її дія: ранозагоювальна, регенеративна, бактерицидна, протизапальна. Основні діючі складники: конденсовані дубильні речовини, галова та елагова кислоти.

Поліфітол-1, бальзам. В його склад входять: кореневища калгану та айру, трава полину гіркокого, кукурудзяні приймочки, листя м'яти перцевої, кора дуба, корені кульбаби, трава звіробою. Препарат поліфітол-1 має жовчогінну дію. Основні діючі компоненти: конденсовані дубильні речовини, галова та елагова кислота.

Парагель, гель для ясен (7). У склад "Парагелю" входять згущений екстракт перстачу прямостоячого, розчин хлоргексидину глюконату та водорозчинна гелева основа. Ефективність препарату зумовлена наявністю в ньому:

- витяжки перстачу прямостоячого, який має протизапальну, протимікробну, кровоспинну, в'яжучу та імунорегуючу дію;
- хлоргексидину [1,6 – (парахлорфеніл – гуанідо) – гексан], антисептик бактерицидної дії проти численних вегетативних грамнегативних і грампозитивних мікроорганізмів.

Парагель має широкий спектр застосування для попередження запальних процесів слизової оболонки порожнини рота та їх лікування. Протипоказів до застосування не виявлено.

Випускається в алюмінієвих тубах по 30г і 50г. Термін придатності – 2 роки. Виробляється на Львівській фармацевтичній фабриці.

Аква-парагель, полоскання для порожнини рота (6). У склад цього засобу для гігієни ротової порожнини входять згущений екстракт перстачу прямостоячого, розчин 1,6-біс-[5-(пара-хлорфеніл)-бігуанідо] – гексану, сорбітол, цитрат натрію (тринатрійфосфат) та дистильована вода. Ефективність препарату зумовлена наявністю в ньому:

- витяжки перстачу прямостоячого, який який має протизапальну, протимікробну, кровоспинну, в'яжучу та імунорегуючу дію;
- 1,6-біс[5-(пара-хлорфеніл)-бігуанідо] – гексану, антисептика бактерицидної дії проти численних вегетативних грамнегативних і грампозитивних мікроорганізмів.

Має широкий спектр застосування для попередження запальних процесів слизової оболонки порожнини рота та їх лікування. Це - ефективний вітчизняний оральний ополіскувач з витяжкою калгана та поліантисептичними властивостями і доступною ціною. Швидко гальмує запальний процес, знеболює м'які тканини, усуває неприємний запах. У результаті прискорюється раноочищуючий процес, скорочується тривалість лікування і кількість ускладнень. Протипоказів до застосування не виявлено. Випускається у пластикових флаконах по 500мл і 1000мл. Термін придатності – 2 роки. Виробляється на Львівській фармацевтичній фабриці.

Парагель-полір, полірувальна паста для обробки оголених коренів зубів, в т.ч. при лікуванні запальних хвороб пародонта (5). У його склад входять "Парагель" та тонкоподрібнений абразив у співвідношенні 7:3, розчин хлоргексидину, водорозчинна гелева основа. Абразив – це сухий тонкоподрібнений оксид кремнію. Ефективність засобу "Парагель-полір" зумовлена наявністю в ньому:

- гелю для ясен "Парагель" з екстрактом калгану і хлоргексидином;
- тонкоподрібненого абразиву на основі оксиду кремнію.

Парагель забезпечує протизапальну, протимікробну, кровоспинну, в'язучу та імунокоригуючу дію в ділянці маргінального пародонту (ясен), тонкоподрібнений оксид кремнію – абразивну здатність пасти для обробки і полірування поверхні оголених коренів зубів, в т.ч. у комплексному лікуванні хворих з запальними процесами в пародонті. Показаний при лікуванні деструктивних форм пародонтопатій на етапі виконання у хворих професійної гігієни порожнини рота. Після видалення зубних відкладень, в т.ч. пігментації і зубного каменю, проводиться полірування поверхонь оголених коренів зубів до отримання чистої, гладкої і блискучої поверхні цемента. Протипоказів до застосування полірувальної пасти "Парагель-полір" не виявлено. На фармацевтичних підприємствах Львова і Санкт-Петербурга для авторів винаходу здійснено пілотний випуск комплект-наборів "Парагель-полір", який складають 30г "Парагелю" в тубі та 10г абразиву.

Акварель Гербаль, зубна паста з витяжкою калгану. Відноситься до гігієнічних паст для зубів порожнини рота з фітопрепаратами, а саме зубних паст серії Herbal. В її склад входить мультикомпонентний комплекс з шести натуральних екстрактів цілющих трав заспокійливої і тонізуючої дії з протизапальним, антисептичним та регенеруючим ефектом. Це перстач (калган), чарівний оріх, розмарин, шалвія, ромашка, меліса. Кожен з шести екстрактів лікарських рослин має властивий лише йому цілющий вплив, зокрема:

- калган: в'язучий, протизапальний, заспокійливий;
- оріх: в'язучий, антисептичний, заспокійливий;
- розмарин: антиокислювальний, антисептичний, в'язучий;
- шалвія: протибактеріальний, противірусний, в'язучий;
- ромашка: відновлювальний, противірусний, в'язучий;
- меліса: очищаючий, тонізуючий, заспокійливий.

Унікальність рецепту зубної пасти Акварель Гербаль полягає в спеціальній формулі її компонентів дентогінгівотропної дії і як протектора м'яких тканин порожнини рота, розробленій ведучими спеціалістами з вивчення ефективності фітопрепаратів в стоматології.

Активними інгредієнтами зубної пасти Акварель Гербаль є:

- секстет екстрактів цілющих трав – 1,30%;
- монофторфосфат натрію – 0,78%.

Це основні діючі на ясна і зуби елементи гігієнічного середника, в склад якого також входять інші необхідні стандартні компоненти зубної пасти: вода, карбонат кальцію, поліетиленгліцилцелюльоза, двоокиси кремнію і титану, ароматичні речовини, метилпарабен, сахарин натрію, барвник СІ 73360.

Лікувальний комплекс екстрактів шести цілющих трав поєднує дванадцятивекторну, тобто полівалентну захисну гінгівотропну направленість (скерованість) та ефективність захисту ясен і м'яких тканин порожнини рота, а саме:

- протизапальну дію перстача;
- антисептичну дію оріха і розмарину;
- протибактеріальну дію шалвії;
- противірусну дію шалвії і ромашки;
- в'язучу і кровозупинну дію перстача, оріха, розмарину, шалвії і ромашки;
- антиокислювальну, тобто антиоксидантну дію розмарину;
- очищуючу запальну поверхню дію меліси;
- тонізуючу обмінні процеси дії меліси;

- відновлюючу і регенеруючу дію ромашки;
- заспокійливу дію оріха, меліси і калгану.

Після успішних клінічних випробувань зубна паста Акварель Гербаль отримала міжнародний сертифікат якості ISD 9001:2000 Certificate № 368110. Заказчиком і виробником зубної пасти Aguarelle Herball є STS Holding Group Ltd (Europe). Випускається STS Cosmetics (п.с.601, Gabrovo, Bulgaria) в пластикових тубах по 65 мл (можливе більше фасування). Термін придатності – 2 роки.

Калгарель – це зубний порошок з вмістом калгану у співвідношенні 2-4:1, подрібненого до частинок розміру 0,1мм (8). Після виготовлення фасується по 50г у пластикові контейнери. Калгарель призначений для гігієнічного догляду і підтримання здорового стану зубів і ротової порожнини, а при лікуванні запалення пародонту застосовують в комплексі з іншими лікувальними засобами протизапальної дії. Клінічні спостереження за станом гігієни порожнини рота довели відбілюючий ефект емалі зубів у 30% пацієнтів, добре усунення пігментальних нальотів – у 20%, кровоточивості – теж у 20% осіб. У 50% обстежених попереджувались рецидиви мінералізованих зубних відкладень.

Зважаючи на доведену ефективність цих засобів в стоматологічній практиці комплексної терапії запальних хвороб пародонта, науковці продовжують розробку нових способів і засобів використання калгану в стоматології з метою покращення результатів профілактики і лікування хвороб пародонта, здовження стійкої ремісії хвороби у віддалені терміни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бунь Ю.М. Оптимізація природних захисних механізмів очищення тканин порожнини рота на етапах лікування та реабілітації запальних хвороб пародонта.// Автореферат дис. Канд.мед.наук.-Львів,2003.-18с.
2. Ковальов В.М., Павлій О.І., Ісаков Т.І. Фармакогнозія з основами біохімії рослин. За ред.проф.В.М.Ковальова.-Харків.-"Прапор", Видавництво ФАУ.-200.
3. Кухта В.С., Миколишина Л.О. Пародонтальний скрінг у практиці лікаря-стоматолога.// -Львів,2004.-36с.
4. Кухта В.С., Бунь Ю.М., Залізник М.С. та інші. Препарати калгану в стоматології// Стоматологічні новини, в.4-5.-Львів,2005-с.91-95.
5. Кухта С.Й., Кухта В.С., Vaupel Bernhard. Полірувальний засіб "Парагель-полір" для оголеного кореня зуба.//Патент України № 2003087250 від 15.06.2004р.-Бюл.№6.-5с.
6. Машенко І.С., Кухта С.Й., Бунь Ю.М. Препарат для лікування захворювань порожнини рота.// Патент України № 2001010247 від 12.01.2001.-Опубл. 15.08.2001р. Бюл.№7.-3с.
7. Машенко І.С., Кухта С.Й., Бунь Ю.М. Протимікробний засіб "Парагель" для ясен.// Патент України № 2000127501 від 26.12.2000.-Опубл.16.07.2001р.-Бюл.№6.-3с.
8. Пришляк В.Є., Кухта В.С., Рибак О.В. Зубний порошок "Калгарель"// Патент України № 29874/МПК(2006) А61Q 11/00 А61К 36/00 від 25.01.2008.Бюл.№2.-4с.

М.Г.НАВРОЦЬКА

ОЗДОРОВЧИЙ АСПЕКТ ГІРСЬКОЛИЖНОГО СПОРТУ

У статті розглядається актуальний аспект сучасного спорту – оздоровлення населення.

В статье рассматривается актуальный аспект современного спорта – оздоровление населения.

In the article is considered actual aspect of modern sport - recovery of population.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Аналіз нормативно-правових актів світової спільноти та законодавства деяких країн Заходу щодо сприяння впровадженню здорового способу життя, а також вітчизняного законодавства з зазначеної проблеми дає підстави зробити узагальнення, що світова спільнота дедалі більше виходить з необхідності забезпечення права людини на збереження та зміцнення здоров'я. Це право передбачене Декларацією прав людини, Європейською соціальною хартією та іншими міжнародними документами. Проблема сприяння здоровому способу життя знаходить своє відображення у ряді спеціальних документів, що приймалися в ході регулярних міжнародних конференцій з проблем пропаганди здорового способу життя. Зокрема, це Оттавська хартія за